Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

3 октомври 2019 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Приложимо право към договорните задължения — Изключване на дружественото право от приложното поле на Римската конвенция и на Регламент (ЕО) № 593/2008 (Рим I) — Фидуциарен договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, чиято единствена цел е управление на дялово участие в командитно дружество“

По дело C-272/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) с акт от 28 март 2018 г., постъпил в Съда на 20 април 2018 г., в рамките на производството по дело

Verein für Konsumenteninformation

срещу

TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen и M. Safjan (докладчик), съдии,

генерален адвокат: H. Saugmandsgaard Øe,

секретар: D. Dittert, началник на отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 27 февруари 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Verein für Konsumenteninformation, от S. Schumacher, Rechtsanwalt,

– за TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG, от C. Kux, G. Eckert и I. Haiderer, Rechtsanwälte,

– за Европейската комисия, от M. Wilderspin и M. Wasmeier, както и от C. Valero, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 5 септември 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 2, буква д) и член 5, параграф 4, буква б) от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L 266, 1980 г., стр. 1, наричана по-нататък „Римската конвенция“), на член 1, параграф 2, буква е) и на член 6, параграф 4, буква б) от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6, наричан по-нататък „Регламент Рим I“), както и на член 3, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Verein für Konsumenteninformation (Сдружение за информиране на потребителите, Австрия, наричано по-нататък „VKI“) и TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG (наричано по-нататък „TVP“), дружество съгласно германско право, по повод на законосъобразността на клауза за избор на приложимото право, използвана от дружеството в договори, сключени с частни инвеститори.

Правна уредба

Правото на Съюза

Римската конвенция

3 Член 1 от Римската конвенция, озаглавен „Приложно поле“, гласи:

„1. Разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат към договорните задължения при всяка ситуация, съдържаща колизия между правото на различни държави.

2. Те не се прилагат за:

[…]

д) въпроси, уреждани от правото на търговските дружества, сдруженията или юридическите лица, такива като учредяване чрез регистрация или по друг начин, правоспособност, вътрешна организация или прекратяване на търговските дружества, сдруженията или юридическите лица, както и лична законова отговорност на членовете и на органите за задълженията на търговското дружество, сдружението или юридическото лице;

[…]“.

4 Съгласно член 5 от тази конвенция, озаглавен „Потребителски договори“:

„1. Настоящият член се прилага по отношение на договорите, чийто предмет е предоставянето на стоки или услуги на лице (потребител), за ползване, което може да се счете, че излиза извън неговото професионално занятие или дейност, или договор за кредитиране на такова предоставяне.

2. Независимо от разпоредбите на член 3, направеният избор на право от страните по договора не може да има за резултат лишаването на потребителя от защитата, която му осигуряват повелителните правни норми на държавата, в която се намира неговото обичайно местопребиваване:

– ако сключването на договора е било предшествано в тази държава от специално предложение към потребителя или от реклама и потребителят е предприел в същата държава всички необходими от негова страна стъпки за сключване на договора, или

– ако другата страна по договора с потребителя или неин представител е получила в тази държава поръчка от потребителя; или

– ако договорът е продажба на стоки и потребителят е отпътувал от тази страна към чужда страна и там е направил поръчката, при условие че пътуването е било организирано от продавача с цел да насърчи потребителя да сключи договор за продажба.

3. Независимо от разпоредбите в член 4, при липса на избор в съответствие с член 3 договорите, за които се прилага настоящият член, се уреждат от правото на страната, в която потребителят има своето обичайно местопребиваване, ако договорите са сключени при обстоятелствата, описани в параграф 2 от настоящия член.

4. Настоящият член не се прилага за:

[…]

б) договори за предоставяне на услуги, когато услугите следва да се предоставят на потребителя изцяло в държава, различна от тази, в която е неговото обичайно местопребиваване;

[…]“.

Регламент „Рим I“

5 Съображения 7 и 25 от Регламент „Рим I“ гласят следното:

„(7) Предметът и разпоредбите на настоящия регламент следва да са в съответствие с Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела („Брюксел I“) [ОВ 2001, L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74] и Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) [ОВ 2007, L 199, стр. 40].

[…]

(25) Потребителите следва да се ползват от закрилата на такива разпоредби на държавата по тяхното обичайно местопребиваване, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение, при условие че потребителският договор е сключен в резултат на извършвана по занятие търговска или професионална дейност от професионалиста в съответната държава. […]“.

6 Член 1 от този регламент, озаглавен „Предмет“, предвижда:

„1. Настоящият регламент се прилага, в ситуации на стълкновение на закони, за договорни задължения от граждански и търговски характер.

Той не се прилага, в частност, за данъчни, митнически или административни въпроси.

2. От приложното поле на настоящия регламент са изключени:

[…]

е) въпроси, уреждани от правото, приложимо към дружества, други корпоративни или некорпоративни юридически лица и неперсонифицирани образувания, като например учредяване чрез регистрация или по друг начин, правоспособност, вътрешна организация или ликвидация на дружества, други корпоративни или некорпоративни юридически лица и неперсонифицирани образувания, личната отговорност на служители и членове, в това им качество, за задълженията на дружеството или юридическото лице;

[…]“.

7 Член 3 от посочения регламент, озаглавен „Свобода на избор“, предвижда в параграф 1:

„Договорът се урежда от избраното от страните право. […]“.

8 Член 6 от същия регламент, озаглавен: „Потребителски договори“, гласи:

„1. Без да се засягат членове 5 и 7, договор, сключен от физическо лице с цел, която може да се смята, че е извън рамките на неговото занятие или професия („потребителят“), с друго лице, което упражнява своето занятие или професия („професионалистът“), се урежда от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, при условие че професионалистът:

а) извършва своята търговска или професионална дейност в държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, или

б) по какъвто и да било начин насочва тази дейност към съответната държава или към няколко държави, включително и тази държава,

и договорът попада в обхвата на тази дейност.

2. Независимо от параграф 1 страните могат, в съответствие с член 3, да изберат приложимото право за договор, който отговаря на изискванията на параграф 1. Въпреки това този избор не може да води до лишаване на потребителя от закрилата, предоставяна му от разпоредбите, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение според правото, което при липса на избор би било приложимо въз основа на параграф 1.

[…]

4. Параграфи 1 и 2 не се прилагат за:

а) договор за доставка на услуги, когато услугите трябва да бъдат предоставени на потребителя изключително в държава, различна от тази, в която е обичайното му местопребиваване;

[…]“.

Директива 93/13

9 Съгласно съображение 10 от Директива 93/13:

„[…] в резултат на това от […] настоящата директива трябва да се изключат трудовите договори, договорите във връзка с наследствени права, договорите в областта на семейното право и дружествени договори и устави на дружества“.

10 Член 3, параграф 1 от Директивата гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора“.

Австрийското право

11 Член 6, параграф 3 от Konsumentenschutzgesetz (Федерален закон за определянето на разпоредби за защита на потребителите) от 8 март 1979 г. (BGBl. № 140/1979, наричан по-нататък „KSchG“) гласи:

„Договорна клауза, съдържаща се в общи условия или в типов договор, е недействителна, ако е съставена на неясен или неразбираем език“.

12 Член 13a, параграф 2 от KSchG предвижда:

„Член 6 [се прилага] за защита на потребителя, независимо от правото, уреждащо договора, когато той е сключен в рамките на дейности, осъществявани в Австрия от продавача или доставчика за целите на сключването на такива договори, или от лица, наети за тази цел от продавача или доставчика“.

13 Съгласно член 864a от Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс) от 1 юни 1811 г. (JGS № 946/1811, наричан по-нататък „ABGB“):

„Разпоредбите с необичайно съдържание, използвани от страна по договор при общи условия или договори за присъединяване, се считат за неписани, ако са неблагоприятни за другата страна, която включително с оглед на обстоятелствата, по-специално външния вид на акта, не изглежда да е очаквала подобни разпоредби, освен ако първата страна по договора изрично е привлякла вниманието на втората по отношение на тези разпоредби“.

14 Член 879 от ABGB гласи:

„(1) Недействителен е договор, който нарушава законова забрана или противоречи на добрите нрави.

[…]

(3) Недействителна по право е договорна клауза, съдържаща се в договори при общи условия или договори за присъединяване, която не определя едно от основните задължения на страните, ако увреждa сериозно една от страните с оглед всички обстоятелства“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

15 Като сдружение на потребителите в обществена полза, установено в Австрия, VKI е оправомощена да предявява искове за преустановяване на нарушения с цел защита на интересите на пребиваващите в Австрия потребители.

16 TVP е дружество, установено в Хамбург (Германия), дъщерно дружество на 100 % от групата MPC Münchmeyer Capital AG Hamburg (наричана по-нататък „групата MPC“), която създава и търгува с инвестиционни фондове от затворен тип. Въпросните фондове са командитни дружества по германското право, в които като командитисти могат да участват частни и институционални инвеститори.

17 До 19 декември 2014 г. между TVP и дружеството майка е съществувало споразумение за контрол и изплащане на дивиденти. Следователно ръководството на TVP е подчинено на групата MPC.

18 Сред множеството командитни дружества, създадени от групата MPC, са Dreiundvierzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG (наричано по-нататък: „43-ти фонд“), Einundfünfzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG и Zweiundsiebzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG.

19 В качеството си на учредител и командитар учредител TVP притежава дялово участие, по-специално в посочения 43-ти фонд, учреден през 2003 г. Тъй като посоченият фонд не се търгува само в Австрия, в австрийска банка е открита доверителна сметка, предназначена за плащане на суми, съответстващи на дяловите участия, поети от инвеститорите, установени в Австрия. Някои от другите фондове на TVP се търгуват изключително в Австрия, като Einundfünfzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland (учреден през 2004 г.) и Zweiundsiebziegste Sachwert Rendite-Fonds Holland (учреден през 2011 г.). TVP открива доверителна сметка в австрийска банка за последните два фонда.

20 По силата на член 3, параграф 3 от устава на 43-ти фонд TVP е оправомощено да приема допълнителни командитисти. Заинтересованите инвеститори — бъдещи командитисти, внасят дяловите си участия по доверителната сметка на този фонд. По този начин инвеститорите непряко влизат във въпросния фонд като учредители с посредничеството на TVP, което действа в качеството си на доверителен управител. TVP управлява дяловите им участия въз основа на фидуциарен договор. Този начин на действие се прилага и по отношение на други фондове.

21 Самото TVP не се занимава с набирането на тези инвеститори, като тази дейност се извършва от друг филиал на 100 % от групата MPC, CPM Anlagen Vertriebs GmbH i.L. Целенасочените предложения и реклами се предават от този филиал, но и от други посредници, като австрийски банки или инвестиционни консултанти, на потребители, установени в Австрия. TVP, което не притежава нито предприятие, нито филиал в Австрия, няма пряк контакт с командитистите и самото то не извършва никаква дейност по консултиране.

22 Инвеститорите могат да поемат дялови участие във фонда, като подадат декларация за присъединяване до TVP под формата на предложение за сключване на фидуциарен договор. Видно от акта за преюдициално запитване, инвеститорите, участвали в спора пред запитващата юрисдикция са подписали заявката за сключване на договора в Австрия. Размерът на дяловото им участие е трябвало да бъде внесен по доверителната сметка на избрания фонд, открита на името на TVP в австрийска банка. В нито един от случаите съответната на дяловото участие сума не е била внасяна по германска доверителна сметка.

23 TVP предлага на инвеститорите услуга по доверително управление. Тя поема командитните дялови участия за сметка на инвеститора и извършва доверително управление. Дружеството упражнява от свое име, но за сметка на инвеститора произтичащите от участието му в капитала права, като му прехвърля плащанията на дивиденти и всички други имуществени предимства, свързани с неговото участие. TVP предава на инвеститорите информацията, която му предоставя фондът за развитието на дейността на дружеството, в което те имат дялово участие. За тези услуги TVP получава фиксирано годишно възнаграждение в размер на 0,3 % от вложените средства от инвеститора.

24 В деловите си отношения с частните инвеститори TVP използва типови договори. Необходимите правни актове (подписване на декларация за присъединяване) се извършват в Австрия от инвеститорите и се приемат в Австрия от договорните партньори на TVP или от договорни партньори на дружеството.

25 TVP осъществява дейността си по управление на основание фидуциарен договор. В разглежданите фидуциарни договори се посочва по-специално:

„Фидуциарният договор се урежда от правото на Федерална република Германия. Място на изпълнение е мястото по седалището на фидуциара и съдилищата на това място са компетентни по всички спорове относно настоящия договор или относно сключването му, доколкото законът допуска такава уговорка“.

26 Тази клауза не е договорена индивидуално и се съдържа в типовите договори. Тези типови договори също не съдържат ясно указание, което да позволява на бъдещия инвеститор да се запознае лесно с него.

27 Според запитваща юрисдикция TVP насочва услугите си към австрийския пазар и експлоатира интернет сайт, www.tvp-treuhand.at, който препраща ползвателя към германския сайт www.tvp-treuhand.de. Притежателят на домейна е предприятието от групата MPC, което предоставя информационно обслужване за цялата група. Това дружество управлява и германската начална страница на уебсайта. От 2006 г. австрийските инвеститори могат да се записват чрез този сайт. От 2011 г. нататък инвеститорите, които изрично желаят, могат да гласуват онлайн и вече не само в писмена форма. Инвеститорът може да преглежда копия от писмените документи, които е получил чрез това средство.

28 С иск за преустановяване на нарушение, предявен на 6 септември 2013 г. пред Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена, Австрия), VKI иска на TVP да бъде забранено да използва клауза за избор на приложимо право и клаузи с еквивалентно съдържание, както и да се позовава на тези клаузи в сключваните от него фидуциарни договори при общи условия или в типовите договори, използвани за тази цел в деловите отношения с инвеститорите, установени в Австрия, които според него трябва да се разглеждат като потребители.

29 Според VKI клаузата за избор на приложимо право противоречи на правото на Съюза и на австрийското право. По-специално тя противоречала на член 6, параграф 3 от KSchG, но и на член 864a и на член 879, параграф 3 от ABGB. Съгласно членове 4 и 6 от Регламент „Рим II“ следвало да се прецени законосъобразността на спорната клауза не от гледна точка на

приложимото право към тези договори, а на правото по място на настъпване на непозволеното увреждане, т.е. австрийското право. Австрийското право било приложимо и съгласно Римската конвенция и Регламента „Рим I“, поради това че TVP съзнателно организирало своята дейност на австрийския пазар и че вменените му услуги са били предоставени в Австрия.

30 С решение от 3 септември 2015 г. първоинстанционният съд уважава иска. Следователно, прилагайки австрийското право, VKI разпорежда на TPV да спре използването на посочените в иска клаузи в деловите си отношения с потребителите, установени в Австрия.

31 С определение от 13 септември 2016 г. Oberlandesgericht Wien (Висш областен съд, Австрия), сезиран като въззивна инстанция, отменя постановеното от тази юрисдикция решение и връща делото за продължаване на съдебното дирене и постановяване на ново решение. Според него преценката на валидността на клаузата за избор на приложимо право трябва да се извърши от гледна точка на германското право, но съгласно това право съдържаща се в общите условия клауза е неравноправна, тъй като въвежда в заблуждение потребителя, като създава у него впечатлението, че по отношение на договора се прилага само германското право, без да го информира, че съгласно Регламент „Рим I“ и Римската конвенция той се ползва и със закрилата, която му осигуряват повелителните норми на правото на държавата по обичайното му местопребиваване, в случая австрийското право. Въззивната юрисдикция посочва, че ако се предположи, че клаузата за избор на приложимото право в полза на германското право е действителна, по принцип следва да се разгледа законосъобразността на другите клаузи от гледна точка на това право. Според нея следва да се провери и дали предвидените в австрийското право повелителни разпоредби за защита на потребителите допускат прилагането на германското право при преценката на законосъобразността на спорните клаузи.

32 VKI и TVP подават жалба пред Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) срещу решението на въззивния съд. Според TVP Римската конвенция и Регламент „Рим I“ не се прилагат предвид изключването от приложното им поле на въпросите, свързани с дружественото право. Поради припокриването на устава на дружеството и фидуциарния договор учредителите участвали пряко в дружеството като съдружници. Освен това предвидените в член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция и в член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“ изключения също се прилагали, тъй като TVP в качеството си на доверителен управител упражнявало правата на командитист и следователно предоставяло услуги.

33 При тези условия Oberster Gerichtshof (Върховен съд) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Обхваща ли изключението от приложното поле по член 1, параграф 2, буква д) от [Римската конвенция] и по член 1, параграф 2, буква е) от [Регламента „Рим I“] и споразуменията между фидуциант и фидуциар, който държи за фидуцианта дялово участие в командитно дружество, особено ако е налице преплитане на дружествените и фидуциарните договори?

2) При отрицателен отговор на първия въпрос:

Трябва ли член 3, параграф 1 от Директива 93/13 да се тълкува в смисъл, че клауза в сключен между търговец и потребител фидуциарен договор за управление на дялово участие в командитно дружество, която не е индивидуално договорена и съгласно която е приложимо правото на държавата по седалището на командитното дружество, е неравноправна, когато единствената цел на фидуциарния договор е управлението на дяловото участие в командитното дружество и фидуциантът има правата и задълженията на пряк съдружник?

3) При утвърдителен отговор на първия или на втория въпрос:

Променя ли се отговорът, ако за предоставянето на дължимите от него услуги търговецът не трябва да отива в държавата на потребителя, но е задължен да предоставя на потребителя дял при разпределението на печалбата, други финансови придобивки, произтичащи от дяловото участие, и информация относно извършените стопански операции [на дружеството, в което има дялово] участие? Има ли значение в това отношение дали се прилага Регламент „Рим I“, или Римската конвенция?

4) При утвърдителен отговор на третия въпрос:

Остава ли този отговор непроменен, ако освен това заявлението за приемането на потребителя в дружеството е подписано в държавата по неговото местопребиваване, търговецът предоставя и в интернет информация относно дяловото участие и е създаден механизъм за извършване на разплащанията в държавата на потребителя, чрез който потребителят следва да внесе размера на участието, независимо че търговецът няма право да се разпорежда с тази банкова сметка? Има ли значение в това отношение дали се прилага Регламент „Рим I“, или Римската конвенция?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

34 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 2, буква д) от Римската конвенция и член 1, параграф 2, буква е) от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкуват в смисъл, че от приложното поле на тази конвенция и на този регламент са изключени договорни задължения като разглежданите в главното производство, чийто източник е фидуциарен договор с предмет управление на дялово участие в командитно дружество.

35 В това отношение Съдът е постановил, че изключването от приложното поле на Регламент „Рим I“ на въпросите, уреждани от правото, приложимо към дружества, други корпоративни или некорпоративни юридически лица и неперсонифицирани образувания, като например учредяване чрез регистрация или по друг начин, правоспособност, вътрешна организация или ликвидация на дружества, други корпоративни или некорпоративни юридически лица и неперсонифицирани образувания“ в член 1, параграф 2, буква е) от този регламент се отнася единствено за устройствените аспекти при тези дружества и други корпоративни или некорпоративни юридически лица и неперсонифицирани образувания (решение от 8 май 2019 г., Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, т. 33).

36 Това тълкуване се подкрепя от Доклада относно Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, [изготвен] от Марио Джулиано, преподавател в Миланския университет, и Пол Лагард, преподавател в университета „Париж I“ (ОВ C 282, 1980 г., стр. 1), според който изключването на посочените въпроси от приложното поле на Римската конвенция, заменена в отношенията между държавите членки от Рим I, се отнася за всички актове от комплексно естество, необходими за учредяването на дружество или регулиращи неговото вътрешно функциониране или ликвидацията му, тоест актове, за които се прилага дружественото право (решение от 8 май 2019 г., Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, т. 34).

37 Както отбелязва генералният адвокат в точки 49—55 от заключението си, макар сделки като продажбата или фидуциарния договор относно дружествени дялове да поставят въпроси от областта на дружественото право, това обаче не се отнася за договорите, уреждащи тези сделки.

По-специално, единствено обстоятелството, че даден договор има връзка с „въпроси от областта на дружественото право“, не води до изключване от приложното поле на Регламент „Рим I“ задълженията, които произтичат от този договор. Следователно тези въпроси не трябва да се смесват с въпросите от договорен характер. В случая искът за преустановяване на нарушение, предявен от VKI, се отнася до неравноправния характер и поради това до законосъобразността на някои клаузи в разглежданите фидуциарни договори. Ето защо поставените в спора по главното производство въпроси попадат в приложното поле на правото, уреждащо договора, а следователно и на Регламент „Рим I“.

38 Следва да се припомни, че Съдът също е постановил, що се отнася до задълженията, породени от договор за заем, сключен от дружество преди презграничното му сливане, което е попадало преди това сливане чрез придобиване, в приложното поле на Римската конвенция, че приложимото право за тълкуването и изпълнението на тези задължения след посоченото сливане остава правото, което е било приложимо за тях преди това (вж. в този смисъл решение от 7 април 2016 г., KA Finanz, C-483/14, EU:C:2016:205, т. 52—58).

39 От друга страна, ако страните по главното производство не са съгласни по въпроса дали учредителите имат качеството на съдружници, този въпрос, който попада в приложното поле на дружественото право, не е определящ по делото в главното производство. Всъщност той не се отнася до обхвата на евентуалните права и задължения, които учредителите биха имали по силата на приложимото дружествено право по отношение на командитните дружества или евентуалните задължения на учредителите по отношение на трети лица — кредитори на дружеството, а до неравноправния характер и следователно до законосъобразността на някои клаузи във фидуциарните договори.

40 Тези клаузи обаче, които се отнасят до въпроси като обхвата на отговорността на TVP в качеството на фидуциар, мястото на изпълнение на фидуциарните услуги и приложимото право към фидуциарния договор, имат за предмет уреждане на договорните отношения между учредителите и фидуциарите и вследствие на това попадат в обхвата на lex contractus. Следователно разглежданите в главното производство задължения не са изключени от приложното поле на Римската конвенция или на Регламент „Рим I“.

41 С оглед на гореизложеното на първия въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 2, буква д) от Римската конвенция и член 1, параграф 2, буква е) от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкуват в смисъл, че от приложното поле на тази конвенция и на този регламент не са изключени договорни задължения като разглежданите в главното производство, чийто източник е фидуциарен договор с предмет управление на дялово участие в командитно дружество.

По третия и четвъртия въпрос

42 С третия и четвъртия си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция и член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкуват в смисъл, че предвиденото в тези разпоредби изключение попада в приложното поле на фидуциарния договор, съгласно който услугите, които се дължат на потребителя, трябва да бъдат доставени от разстояние в страната на обичайното му местопребиваване от територията на друга държава.

43 В това отношение запитващата юрисдикция вече е констатирала, че спорните фидуциарни договори са потребителски договори, които могат да попадат в обхвата на правилата за защита на потребителите, предвидени в член 5 от Римската конвенция и в член 6 от Регламента „Рим I“. В действителност, тези договори са сключени между „продавач или доставчик“, а именно TVP, действащо при упражняване на професионалната си дейност, и различни инвеститори, които

имат качеството „потребители“, а именно физически лица, които чрез сключването на посочените договори действат за предназначение, което може да се разглежда като чуждо на такава дейност.

44 Въпреки това, в параграф 4 тези членове изрично изключват от тяхното приложно поле някои договори. По-специално, член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция и член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“ предвиждат по идентичен начин, че правилата за закрила в областта на потребителските договори не се прилагат за „договор за доставка на услуги, когато услугите трябва да бъдат предоставени на потребителя изключително в държава, различна от тази, в която е обичайното му местопребиваване“.

45 От текста на тези разпоредби следва, че член 5 от Римската конвенция и член 6, параграфи 1 и 2 от Регламент „Рим I“ не се прилагат, когато, на първо място, съществува договор за доставка на услуги, и на второ място, дължимите на потребителя услуги се предоставят изключително в държава, различна от тази, в която е обичайното местопребиваване на потребителя.

46 Що се отнася, от една страна, до понятието „договор за предоставяне на услуги“, то трябва да се разбира по същия начин като „договор за предоставяне на услуги“, предвиден в член 4, параграф 1, буква б) от този регламент, и „договор за предоставяне на услуги“ по смисъла на член 5, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001 в смисъл, че то се отнася до задължението за извършване на определена дейност срещу възнаграждение (вж. в този смисъл решение от 8 май 2019 г., Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, т. 36—41).

47 В случая следва да се констатира, че по силата на фидуциарен договор като разглеждания в главното производство фидуциарът извършва дейност, състояща се в управление на вещ, инвестирана под доверително управление срещу възнаграждение. Ето защо подобен договор следва да се разглежда като договор с предмет предоставяне на услуги по смисъла на член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция и на член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“.

48 От друга страна, що се отнася до държавата, в която трябва да се предоставят дължимите на потребителя услуги, най-напред следва да се определи дали този въпрос предхожда определянето на правото, уреждащо договора, или попада в обхвата на това право.

49 Както обаче посочва генералният адвокат в точка 71 от заключението си, въпросът за мястото на предоставяне на дължимите на потребителя услуги е насочен към определянето на приложимото за договора право и следователно трябва да бъде решен преди определянето на това право.

50 В това отношение от доклада относно Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, посочени в точка 36 от настоящото решение, следва, че изключението по член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция е обосновано, поради обстоятелството че при договорите за предоставяне на услуги, които са предоставени изключително извън държавата по местопребиваване на потребителя, последният не може основателно да очаква, че законът на държавата по произход ще бъде приложен в отклонение от общите правила на членове 3 и 4 от Конвенцията.

51 Ето защо, освен ако се позволи на доставчик като TVP в ущърб на целта за защита на потребителите да избере приложимото право, като прибегне до договорна клауза, определяща мястото на доставка, разглежданото изключване не може да се тълкува в смисъл, че изразът „трябва да бъде доставен“ по смисъла на член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“ се отнася до договорно задължение за предоставяне на услуги на определено място. Както

отбелязва генералният адвокат в точка 76 от заключението си, важно е да се провери дали от самото естество на договорените услуги следва, че те като цяло могат да се предоставят само извън държавата по обичайното местопребиваване на потребителя.

52 Когато, както предвиждат разглежданите в главното производство договори, мястото на фактическо осъществяване на престацията е в държава, различна от държавата, в която потребителят се ползва от услугата, трябва да се приеме, че услугите се предоставят „изключително“ извън държавата членка на обичайно местопребиваване на потребителя само когато последният няма никаква възможност да се ползва от тези услуги в своята държава членка на местопребиваване, т.е. той трябва да отиде в чужбина за тази цел.

53 В случая, както отбелязва генералният адвокат в точка 81 от заключението си, обстоятелството, че сумите, изисквани за присъединяване към дружеството, са били внесени по доверителни сметки на TVP в Австрия, че дружеството е изплатило дивиденти на австрийските потребители по австрийски сметки, че изпълнява задълженията си за предоставяне на информация, произтичащи от фидуциарния договор, като изпраща доклад относно доверителното си управление на австрийски потребители в Австрия, и фактът, че дружеството разполага с уебсайт на вниманието на потребителите в Австрия, на който те могат да се запознаят с информацията и да упражнят правото си на глас, сочат, като това следва да се провери от запитващата юрисдикция, че тези услуги се предоставят от разстояние в страната по местопребиваване на потребителя. От това следва, че изключението по член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция и член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“ не следва да се прилага.

54 От гореизложеното следва, че на третия и четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 5, параграф 4, буква б) от Римската конвенция и член 6, параграф 4, буква а) от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкуват в смисъл, че не попада в обхвата на предвиденото в тези разпоредби изключение фидуциарен договор, съгласно който услугите, които се дължат на потребителя, трябва да бъдат доставяни от разстояние в страната по обичайното му местопребиваване от територията на друга държава.

По втория въпрос

55 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че клауза във фидуциарен договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, който се отнася до управлението на дялово участие в командитно дружество, която не е индивидуално договорена и по силата на която приложимо е правото на държавата, в която се намира седалището на командитното дружество, е неравноправна по смисъла на тази разпоредба.

56 В самото начало следва да се припомни, че член 5, параграф 3 от Римската конвенция и член 6, параграф 1 от Регламент „Рим I“ предвиждат, че по принцип потребителските договори се уреждат от правото на държавата по обичайното местопребиваване на потребителя.

57 Тъй като предявеният в главното производство иск се отнася до потребители, пребиваващи в Австрия, австрийското право по принцип следва да урежда фидуциарните договори, които посочените потребители са сключили с TVP. Следователно е важно да се установи дали клаузата за избор на право, съдържаща се в тези договори и определяща като приложимо правото по седалището на TVP, т.е. германското право, е незаконосъобразна, тъй като би била неравноправна.

58 Макар член 5, параграф 2 от Римската конвенция и член 6, параграф 2 от Регламент „Рим I“ по принцип да разрешават използването на клауза относно избора на приложимото право, следва все пак да се припомни, че е неравноправна по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13 клауза от общите условия за продажба на продавач или доставчик, която не е индивидуално договорена, която подвежда потребителя, като създава у него впечатлението, че само правото на държавата членка по седалището на този продавач или доставчик е приложимо за сключения по електронен път договор, без да го информира, че по силата на член 6, параграф 2 от Регламент „Рим I“ той се ползва и със защитата, гарантирана му от императивните норми на правото, което би било приложимо при липсата на тази клауза — нещо, което националната юрисдикция следва да провери в светлината на всички релевантни обстоятелства (решение от 28 юли 2016 г., Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, т. 71).

59 Предходните съображения не се ограничават до специфичен начин за сключване на договори, а именно по-специално по електронен път, а са с общо приложение. Следователно те трябва да накарат запитващата юрисдикция да установи неравноправния характер на клаузата за избор на спорното право, ако са налице посочените в предходната точка условия, което следва да се провери от тази юрисдикция.

60 От гореизложеното следва, че на втория въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че клауза във фидуциарен договор относно управлението на дялово участие в командитно дружество като разглеждания в главното производство, сключен между продавач или доставчик и потребител относно управлението на дялово участие в командитно дружество, която не е била индивидуално договорена и по силата на която приложимо е правото на държавата членка по седалището на командитното дружество, е неравноправна по смисъла на тази разпоредба, когато подвежда потребителя, като създава у него впечатлението, че само правото на тази държава членка е приложимо за договора, без да го информира, че по силата на член 5, параграф 2 от Римската конвенция и на член 6, параграф 2 от Регламент „Рим I“ той се ползва и със защитата, гарантирана му от императивните норми на националното право, което би било приложимо при липсата на тази клауза.

По съдебните разноски

61 Тъй като за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Член 1, параграф 2, буква д) от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. и член 1, параграф 2, буква е) от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) трябва да се тълкуват в смисъл, че от приложното поле на тази конвенция и на този регламент не са изключени договорни задължения като разглежданите в главното производство, чийто източник е фидуциарен договор с предмет управление на дялово участие в командитно дружество.**

2) **Член 5, параграф 4, буква б) от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения и член 6, параграф 4, буква а) от Регламент № 593/2008 трябва да се тълкуват в смисъл, че не попада в обхвата на предвиденото в тези разпоредби**

изключение фидуциарен договор, съгласно който услугите, които се дължат на потребителя, трябва да бъдат доставяни от разстояние в страната по обичайното му местопребиваване от територията на друга държава.

3) **Член 3, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че клауза във фидуциарен договор относно управлението на дялово участие в командитно дружество като разглежданото в главното производство, сключен между продавач или доставчик и потребител, която не е била индивидуално договорена и по силата на която приложимо е правото на държавата членка по седалището на командитното дружество, е неравноправна по смисъла на тази разпоредба, когато подвежда потребителя, като създава у него впечатлението, че само правото на тази държава членка е приложимо за договора, без да го информира, че по силата на член 5, параграф 2 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения и на член 6, параграф 2 от Регламент № 593/2008 той се ползва и със защитата, гарантирана му от императивните норми на националното право, което би било приложимо при липсата на тази клауза.**

Подписи